Лекција 1

РЕАЛНА ФУНКЦИЈА РЕАЛНЕ ПРОМЕНЉИВЕ. НЕПРЕКИДНОСТ ФУНКЦИЈА

- Функционална зависност. Начини задавања функција
- Елементарне функције. Класификација елементарних функција
- Основне особине функција: ограниченост, монотоност, парност итд.
- Непрекидност у тачки. Непрекидне функције
- Униформна непрекидност

1.1. Функционална зависност. Начини задавања функција

Сви односи у природи су узрочно-последичног карактера, а неке од њих смо у стању да изразимо у облику физичких закона, у којима једне физичке величине зависе од других, тј. у облику *функционалне зависности* тих величина. Та функционална зависност понекад се изражава аналитички, формулом, али то не мора увек бити случај. Случај када постоји формула је случај када је функционалну зависност могуће представити у најпростијем облику и често је то могуће урадити само захваљујући иделизацијама и поједностављењима која чинимо при моделовању посматране појаве. С тачке гледишта математичке анализе само овај начин и представља интерес. Други начин за представљање функционалне зависности су таблице. На пример, посматра се експериментално како зависи температура кључања θ неке течности од притиска p и формира се одговарајућа таблица. Може се функционална зависност представити директно графиком. На пример, барограф[1] црта барограм, график промене атмосферског притиска током дана.

[1] Барограф, самопишући прибор, је метереолошки инструмент за регистрацију промена атмосферског притиска. Ради на принципу барометра којем је придодат регистрациони уређај.

Једну од величина у функционалној зависности проглашавамо зависном, а друге независнима. Одговарајуће променљиве у аналитичком изразу тада зовемо *зависна променљива* и *независна променљива*. Рецимо постоји такозвана барометријска формула:

$$p = p_0 e^{kh},$$

где је p_0 — атмосферски притисак на нивоу мора, k — нека константа, h — висина на којој се атмосферски притисак мери и p — атмосферски притисак на датој надморској висини h. У овој формули p је зависна променљива или функција, а h независна променљива или аргумент.

Која ће величина односно променљива бити зависна, односно независна, зависи више од циљева и потреба посматрања него од саме природе ствари. На пример, ако се из барометријске формуле изрази h преко p добија се формула

$$h = \frac{1}{k} \ln \frac{p_0}{p},$$

која би за пилота била много важнија, јер преко притиска даје висину, у овом случају, авиона, а овде је p аргумент, а h функција.

Није тешко приметити, да је савремени појам функције, који смо увели у глави 2, математички модел функционалне зависности. Скуп реалних бројева, које независна променљива у некој фунционалној зависности може узимати, или како смо га звали — област дефинисаности или домен одговарајуће функције, је природно одређен карактером дате функционалне зависности. На пример, закон слободног пада гласи

$$s = \frac{gt^2}{2}.$$

За вредности независне променљиве t апсурдно је узимати чак сваки ненегативан реалан број, јер када се тело нађе на земљи више нема смисла посматрати дато кретање, тј., лако је видети, да t узима вредности са затвореног интервала $[0, \sqrt{2h/g}]$, где је h висина са које се тело баца. Приметимо да дату функцију чисто формално има смисла посматрати за свако t.

Приметимо да неке функције није могуће изразити формулом. На пример, то је чест случај са функцијама из теорије бројева. Рецимо, таква је Ојлерова функција $\varphi(n)$, која за сваки природан број n даје број свих бројева у низу $1, 2, \ldots, n-1, n$ који су узајамно прости са n. Тако, на пример,

$$\varphi(1) = 1,\ \varphi(2) = 1,\ \varphi(3) = 2,\ \varphi(4) = 2,\ \varphi(5) = 4,\ \varphi(6) = 2 \text{ итд.}$$

Неке функције није могуће изразити једном формулом за све вредности. На пример, Дирихлеова функција се дефинише на следећи начин:

$$f(x) = \begin{cases} 1, & x \text{ рационално} \\ 0, & x \text{ ирационално} \end{cases}$$

То је случај и са функцијом *сигнум од* x:

$$\operatorname{sgn}(x) = \begin{cases} -1, & \text{ако је } x < 0, \\ 0, & \text{ако је } x = 0, \\ 1, & \text{ако је } x > 0. \end{cases}$$

У даљем тексту, често ћемо помињати и реалну функцију реалне променљиве $y = [x]$, *целобројна вредност* од x, коју дефинишеме као највећи цео број који је мањи или једнак од дате реалне вредности x. На пример, $[2.7] = 2$, $[3] = 3$, $[-1.2] = -2$ итд. Први график доле, слева, је график функције $y = \operatorname{sgn}(x)$, а други функције $y = [x]$.

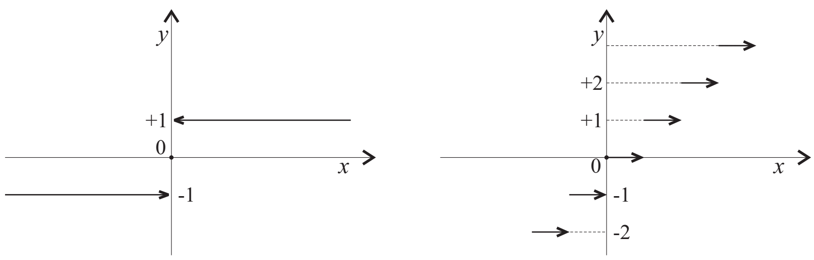

Класа реалних функција која ће за нас бити првенствено од интереса је класа тзв. елеменатраних функција. Она је и главни објекат дела математичке анализе којим ћемо се бавити у овој књизи.

1.2. Елементарне функције. Класификација елементарних функција

Основне елементарне функције су: константна функција $y = c$, где је c произвољан реалан број; степена функција $y = x^\alpha$, $\alpha \in \mathbf{R}$, при чему ако је α ирационалан или рационалан нецео број, онда узимамо да је $x > 0$; експоненцијална функција $y = a^x$ ($a > 0$, $a \neq 1$); инверзна функција за експоненцијалну, тј. логаритамска функција $y = \log_a x$ ($a > 0$, $a \neq 1$); тригонометријске функције $y = \sin x$, $y = \cos x$, $y = \operatorname{tg} x$ и $y = \operatorname{ctg} x$; инверзне тригонометријске функције $y = \arcsin x$, $y = \arccos x$, $y = \operatorname{arctg} x$ и $y = \operatorname{arcctg} x$.

Свака функција која се може задати експлицитно формулом која се добија коначном применом основних аритметичких операција и суперпозиција од основних елементарних функција зове се *елементарна функција*. На пример, елементарне функције су:

$$y = 1 + \sqrt{\lg \cos 2\pi x}, \qquad y = \sin \ln(1 + \frac{1}{\sqrt{x}}) \quad \text{итд.}$$

Елементарне функције се обично класификују у следеће 4 групе:

1) *полиноми* (види главу 4);
2) *рационалне функције*, функције које нису полиноми, али се могу представити у облику количника два полинома;
3) *ирационалне функције*, функције које нису ни полиноми, ни рационалне функције, али се могу добити од рационалних и степених функција коначном применом аритметичких операција и суперпозиција;
4) *трансцедентне функције*, функције које не припадају ниједној од претходних класа.

Рецимо, функција

$$f(x) = 3x^6 + 4x^4 - 5x^3 + 1$$

је полином, функција

$$f(x) = \frac{3x^6 + 4x^4 - 5x^3 + 1}{x^7 - x^5 + 3}$$

је пример рационалне функције, функција

$$f(x) = (4x^3 - 5x + 1)^{2/3} + \frac{3x^6 + 4x^4 - 5x^3 + 1}{x^7 - x^5 + 3}$$

је пример ирационалне функције, а као примери трансцедентних функција могу послужити експоненцијална функција, логаритамска функција, тригонометријске функције и њихове инверзне функције. Ирационална функције су и *хиперболички синус* и *хиперболички косинус*, које се редом задају релацијама

$$\operatorname{sh} x = \frac{e^x - e^{-x}}{2} \quad \text{и} \quad \operatorname{ch} x = \frac{e^x + e^{-x}}{2}.$$

Оно што није тривијално показати је, на пример, да су функције $y = \sin x$ и $y = \log x$ трансцедентне, тј. да не припадају некој од прве три групе елементарних функција. На пример, функција $y = \sin x$ не може бити једнака неком полиному, јер полином има коначно нула, а синусна функција бесконачно; не може бити једнака некој рационалној, јер рационална функција или је неограничена, или има асимптоте у $+\infty$ и $-\infty$, а синусна функција је ограничена и без асимптота. Али показати да синусна функција није ирационална функција је много теже.

У даљем излагању претпостављаћемо да читаоц има основна знања о основним елементарним функцијама.

1.3. Основне особине функција: ограниченост, монотоност, парност итд.

Посматрајмо сада реалне функције, тј. функције типа $f : X \to \mathbf{R}$, где је X произвољан скуп. Таква функција се зове *ограничена одоздо* [*ограничена одозго*], ако постоји реалан број m [M] такав да је $m \leq f(x)$ [$f(x) \leq M$]. Ако је функција ограничена одозго и одоздо кажемо да је она *ограничена*. Лако је видети да је функција ограничена, ако постоји реалан број $M > 0$ такав да је $|f(x)| < M$.

Нека је сада $f : X \to \mathbf{R}$, $X \subseteq R$, реална функција реалне промењливе. Кажемо да је функција f *растућа* [*опадајућа*] функција на A, $A \subseteq X$, ако за свако $x_1, x_2 \in A$ из $x_1 < x_2$ следи

$f(x_1) \leq f(x_2)$ $[f(x_1) \geq f(x_2)]$; кажемо да је f *строго растућа* [*строго опадајућа*] функција на A, ако за свако $x_1, x_2 \in A$ из $x_1 < x_2$ следи $f(x_1) < f(x_2)$ $[f(x_1) > f(x_2)]$. Функција је *монотона* [*строго монотона*], ако је растућа или опадајућа [или строго растућа, или строго опадајућа].

Функција $f\colon \mathbf{R} \to \mathbf{R}$ је *парна* [*непарна*], ако за свако $x \in \mathbf{R}$ важи $f(-x) = f(x)$ $[f(-x) = -f(x)]$. Ако је функција парна њен график је симетричан у односу на y-осу, а ако је непарна њен график је централносиметричан у односу на координатни почетак.

Функција $f : \mathbf{R} \to \mathbf{R}$ је *периодична*, ако постоји реалан број $T \neq 0$ такав да је $f(x+T) = f(x)$ за свако $x \in \mathbf{R}$; такво T, ако постоји, зове се *период*. Скуп свих периода дате функције чини комутативну групу у односу на операцију $+$. Ако је функција периодична, тада је од интереса да се нађе не било који, него најмањи позитиван период; ако такав постоји онда се он зове *главним* (или *основним*) *периодом.*

Пример 1. Синусна и косинусна функција имају основни период 2π, константна функција нема основни период, али је сваки реалан број различит од 0 њен период, период за Дирихлеову функцију је сваки рациналан број различит од 0. $\square$

Уопштимо појам периодичности и на функције које нису дефинисане свуда на скупу $\mathbf{R}$. Реална функција реалне променљиве $f : X \to \mathbf{R}$, $X \subseteq R$, је периодична, ако постоји $T \neq 0$ такво да је $x + T \in X$ и $f(x+T) = f(x)$ за свако $x \in X$. Такве су, рецимо, функције $y = \operatorname{tg} x$ и $y = \operatorname{ctg} x$ (основни период ових функција је π).

Реална функција реалне променљиве $f\colon X \to \mathbf{R}$, $X \subseteq R$, има у тачки $x_0 \in X$ *локални минимум* [*локални максимум*], ако постоји реалан број $\varepsilon > 0$ тако да је $f(x_0) \leq f(x)$ $[f(x_0) \geq f(x)]$ за свако $x \in (x_0 - \varepsilon, x_0 + \varepsilon)$.

Кажемо да реална функција $f\colon X \to \mathbf{R}$ узима у тачки $x_0 \in X$ *најмању вредност* [*највећу вредност*], ако је $f(x_0) \leq f(x)$ $[f(x_0) \geq f(x)]$ за свако $x \in X$, тј. $f(x_0) = \min\limits_X f$ $[f(x_0) = \max\limits_X f]$.

1.4. Непрекидност у тачки. Непрекидне функције

Нека су (X, d_X) и (Y, d_Y) два произвољна метричка простора. Функција $f\colon X \to Y$ из простора X у простор Y је *непрекидна у тачки* $x_0 \in X$, ако важи

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)\ f[U(x_0, \delta)] \subseteq U(f(x_0), \varepsilon).$$

Овом дефиницијом непрекидности обухваћен је "идеални" случај: функција f је задата на читавом простору X. Чешће се разматра општији случај, када су дата два метричка простора (X, d_X) и (Y, d_Y), и функција $f : E \to Y$, где је $E \subseteq X$. Кажемо да је функција f *непрекидна у тачки* $x_0 \in E$, ако важи

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)\ f[U(x_0, \delta) \cap E] \subseteq U(f(x_0), \varepsilon).$$

Последња формула се не разликује много од прве, јер, у суштини, то је исто: ако функцију $f : E \to Y$ схватимо као функцију из потпростора E простора X у простор Y, онда је δ-околина тачке x_0 у E скуп $U(x_0, \delta) \cap E$ (овде је и даље са $U(x_0, \delta)$, означена δ-околина тачке x_0 у простору X). Ако означимо домен функције f са $D(f)$, онда принципијелна једнакост горњих формула постаје још очигледнија, јер оне обе су еквивалентне следећој формули

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)(\forall x \in D(f))\ d_X(x_0, x) < \delta \Rightarrow d_Y(f(x_0), f(x)) < \varepsilon.$$

За нас ће посебно бити интересантан случај реалне функције реалне променљиве. Нека је, дакле, дата функција $f : E \to \mathbf{R}$, где је $E \subseteq \mathbf{R}$. Из горе датих дефиниција следи да је функција f непрекидна у тачки $x_0 \in E$ ако важи формула

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)(\forall x \in E)\ |x - x_0| < \delta \Rightarrow |f(x) - f(x_0)| < \varepsilon.$$

Кажемо да је функција f *непрекидна* на A, где је A неки подскуп домена функције f, ако је непрекидна у свакој тачки скупа A. Ако је функција непрекидна у свим тачкама домена, кажемо да је она просто *непрекидна.*

Теорема 1. *За функцију $f : X \to Y$ из простора X у простор Y следећа тврђења су еквивалентна:*

(*i*) *f је непрекидна функција;*

(*ii*) *за сваки отворен скуп* V *у* Y *скуп* $f^{-1}(V)$ *је отворен у* X*;*

(*iii*) *за сваки затворен скуп* F *у* Y *скуп* $f^{-1}(F)$ *је затворен у* X*;*

(*iv*) *за свако* $A \subseteq X$ *важи да је* $f(\overline{A}) \subseteq \overline{f(A)}$.

Доказ. ($i \Rightarrow ii$) Претпостављамо да је функција f непрекидна. Нека је V отворен скуп у Y. Треба показати да је $f^{-1}(V)$ отворен скуп у X. Узмимо произвољно $x \in f^{-1}(V)$. Како је V отворен скуп у Y, то за тачку $f(x)$ постоји $\varepsilon > 0$ такво да је $U(f(x), \varepsilon) \subseteq V$. Како је функција f непрекидна у свим тачкама домена, то је она непрекидна и у x, па за уочено ε постоји δ такво да је $f(U(x,\delta)) \subseteq U(f(x), \varepsilon) \subseteq V$. Одавде имамо да је $U(x,\delta) \subseteq f^{-1}(V)$. Сада из теореме 1, глава 5, следи да је скуп $f^{-1}(V)$ отворен у X.

($ii \Rightarrow iii$) Претпоставимо сада да за сваки отворен скуп V у Y скуп $f^{-1}(V)$ је отворен у X, и узмимо произвољан затворен скуп F у Y. Тада је $Y \backslash F$ отворен у Y, па је $f^{-1}(Y \backslash F)$ отворен у X. Али онда је $X \backslash f^{-1}(Y \backslash F) = f^{-1}(F)$ затворен у X.

($iii \Rightarrow iv$) Претпоставимо сада да за сваки затворен скуп F у Y скуп $f^{-1}(F)$ је затворен у X. Нека је $A \subseteq X$. Како је $f(A) \subseteq \overline{f(A)}$, то је $A \subseteq f^{-1}[f(A)] \subseteq f^{-1}[\overline{f(A)}]$. Сада из затворености скупа $f^{-1}[\overline{f(A)}]$ следи $\overline{A} \subseteq f^{-1}[\overline{f(A)}]$, тј. $f(\overline{A}) \subseteq f[f^{-1}[\overline{f(A)}]] \subseteq \overline{f(A)}$.

($iv \Rightarrow i$) Претпоставимо сада да за свако $A \subseteq X$ важи да је $f(\overline{A}) \subseteq \overline{f(A)}$. Узмимо произвољну тачку $x \in X$ и покажимо да је функција непрекидна у x. Узмимо произвољну куглу $U(f(x), \varepsilon)$. Уочимо скуп $A = X \backslash f^{-1}(U(f(x), \varepsilon))$. Тада је $f(A) \subseteq Y \backslash U(f(x), \varepsilon)$. Али онда је $\overline{f(A)} \subseteq Y \backslash U(f(x), \varepsilon)$, па је $f(\overline{A}) \subseteq Y \backslash U(f(x), \varepsilon)$. Одавде следи да тачка x не припада $\overline{A}$, па постоји кугла $U(x,\delta) \cap A = \emptyset$, и следи да је $f(U(x,\delta)) \subseteq U(f(x), \varepsilon)$. $\square$

Теорема 2. *Ако је функција* $f \colon X \to Y$ *непрекидна у тачки* x_0*, а функција* $g \colon Y \to Z$*, у тачки* $f(x_0)$*, онда је функција* $g \circ f$ *непрекидна у тачки* x_0*.*

Доказ. Нека је $y_0 = f(x_0)$ и $z_0 = g \circ f(x_0) = g(f(x_0)) = g(y_0)$. Узмимо произвољну ε-околину $U(z_0, \varepsilon)$ тачке z_0. Како је g непрекидна функција у тачки y_0, то постоји ε'-околина $U(y_0, \varepsilon')$ тачке y_0 таква да је $g(U(y_0, \varepsilon')) \subseteq U(z_0, \varepsilon)$. Слично, из непрекидности функције $f(x)$ следи да постоји δ-околина $U(x_0, \delta)$ тачке x_0 таква да је $f(U(x_0, \delta)) \subseteq U(y_0, \varepsilon')$. Одавде је $g(f(U(x_0, \delta)) \subseteq g(U(y_0, \varepsilon'))$, што заједно са $g(U(y_0, \varepsilon')) \subseteq U(z_0, \varepsilon)$ даје $g(f(U(x_0, \delta)) \subseteq U(z_0, \varepsilon)$, што је и требало да се покаже. $\square$

Последица 1. *Композиција две непрекидне функције је непрекидна функција.*

Остављамо читаоцу (као не много тежак задатак) да докаже следећа тврђења.

Теорема 3. *Ако је функција $f : X \to Y$ непрекидна у тачки x_0 и $E \subseteq X$ произвољан подскуп простора X, који садржи тачку x_0, тада је и рестрикција $f|_E : E \to Y$ функције f на скуп E непрекидна у тачки x_0.*

Последица 2. *Ако је функција $f : X \to Y$ непрекидна и $E \subseteq X$ произвољан подскуп простора X, тада је и рестрикција функције f на скуп E непрекидна функција.*

Пример 2. Нека су (X_1, d_{X_1}) и (X_2, d_{X_2}) два метричка простора. Функције $p_1 : X_1 \times X_2 \to X_1$ и $p_2 : X_1 \times X_2 \to X_2$, где је $p_1(x_1, x_2) = x_1$ и $p_2(x_1, x_2) = x_2$ за свако $(x_1, x_2) \in X_1 \times X_2$, се зову редом *прва* и *друга пројекција*.

На скупу $X_1 \times X_2$ уведимо метрике које су по аналогији изведене из метрика d_1, d_2 и d_∞ дефинисаних на скупу $\mathbf{R}^2$; аналогија је толико очигледна да у овом случају чак остављамо исте ознаке. Дакле, нека су $x = (x_1, x_2)$ и $y = (y_1, y_2)$ произвољне тачке простора $X_1 \times X_2$. Тада уведимо на скупу $X_1 \times X_2$ следеће метрике:

$$d_1(x, y) = d_{X_1}(x_1, y_1) + d_{X_2}(x_2, y_2), \quad d_2(x, y) = \sqrt{[d_{X_1}(x_1, y_1)]^2 + [d_{X_2}(x_2, y_2)]^2}$$
$$d_\infty(x, y) = \max\{d_{X_1}(x_1, y_1), d_{X_2}(x_2, y_2)\}$$

Није тешко показати да ако узмемо на скупу $X_1 \times X_2$ било коју од наведених метрика, онда су пројекције непрекидне функције. Покажимо то за метрику d_2 и пројекцију p_1. Треба показати да је прва пројекција непрекидна у произвољној тачки простора $X_1 \times X_2$. Узмимо стога произвољну тачку $(x_0, y_0) \in X_1 \times X_2$ и произвољно $\varepsilon > 0$ (погледајте одговарајућу дефиницију). Покажимо да је довољно узети да је $\delta = \varepsilon$. Наиме, из $d_{X_1}(x_0, x) \leq \sqrt{[d_{X_1}(x_0, x)]^2 + [d_{X_2}(y_0, y)]^2}$ и $\sqrt{[d_{X_1}(x_0, x)]^2 + [d_{X_2}(y_0, y)]^2} < \delta$ следи

$$d_{X_1}(p_1(x_0, y_0), p_1(x, y)) = d_{X_1}(x_0, x) < \delta = \varepsilon,$$

што је и требало показати. $\square$

Пример 3. Функција сабирања реалних бројева $+ : \mathbf{R}^2 \to \mathbf{R}$ је непрекидна. Наиме, узмимо произвољну тачку $(x_0, y_0) \in \mathbf{R}^2$. Треба показати да важи формула

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)(\forall (x, y) \in \mathbf{R}^2)$$
$$\sqrt{(x - x_0)^2 + (y - y_0)^2} < \delta \Rightarrow |(x + y) - (x_0 + y_0)| < \varepsilon.$$

Узмимо произвољно $\varepsilon > 0$. Покажимо да за $\delta = \varepsilon/2$ горња формула важи. Очигледно је, да из $\sqrt{(x-x_0)^2+(y-y_0)^2} < \varepsilon/2$ следи $|x-x_0| < \varepsilon/2$ и $|y-y_0| < \varepsilon/2$. Сада наша формула је тачна, јер је

$$|(x+y)-(x_0+y_0)| \leq |x-x_0| + |y-y_0| < \varepsilon/2 + \varepsilon/2 = \varepsilon. \square$$

Пример 4. Покажимо да је множења реалних бројева $\cdot : \mathbf{R}^2 \to \mathbf{R}$ такође пример једне непрекидне функције. Узмимо стога произвољну тачку $(x_0, y_0) \in \mathbf{R}^2$. Нека је $M > 0$ такво да је $|x_0| < M$ и $|y_0| < M$. Треба показати да важи формула

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)(\forall (x,y) \in \mathbf{R}^2)\ \sqrt{(x-x_0)^2+(y-y_0)^2} < \delta \Rightarrow |xy - x_0 y_0| < \varepsilon.$$

Узмимо произвољно $\varepsilon > 0$. Покажимо да за $\delta = \min\{1, \varepsilon/3, \varepsilon/(3M)\}$ горња формула важи. Из $\sqrt{(x-x_0)^2+(y-y_0)^2} < \delta$ следи $|x-x_0| < \delta$ и $|y-y_0| < \delta$, па имамо

$$\begin{aligned}|xy - x_0y_0| = |x_0(y-y_0) + (x-x_0)(y-y_0) + y_0(x-x_0)| \leq |x_0||y-y_0| +\\ + |x-x_0||y-y_0| + |y_0||x-x_0| < M\frac{\varepsilon}{3M} + 1\cdot\frac{\varepsilon}{3} + M\frac{\varepsilon}{3M} = \varepsilon. \square\end{aligned}$$

Пример 5. Ако су функције $f\colon E \to \mathbf{R}$ и $g\colon E \to \mathbf{R}$, где је $E \subseteq \mathbf{R}$, непрекидне, онда је и функција $h : E \to \mathbf{R}^2$, где је $h(x) = (f(x), g(x))$, такође непрекидна. Узмимо произвољно $x_0 \in E$. Треба доказати да важи формула

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)(\forall x \in E)\ |x-x_0| < \delta \Rightarrow \sqrt{(f(x)-f(x_0))^2 + (g(x)-g(x_0))^2} < \varepsilon.$$

Узмимо произвољно $\varepsilon > 0$. Пошто су функције $f(x)$ и $g(x)$ непрекидне, то постоје реални бројеви δ' и δ'' такви да за свако $x \in E$ из $|x-x_0| < \delta'$ следи $|f(x)-f(x_0)| < \varepsilon/2$, а из $|x-x_0| < \delta''$ следи $|g(x)-g(x_0)| < \varepsilon/2$. Али тада за свако $x \in E$ такво да је $|x-x_0| < \delta = \min\{\delta', \delta''\}$ добијамо

$$\begin{aligned}&\sqrt{(f(x)-f(x_0))^2 + (g(x)-g(x_0))^2} \leq\\ &\qquad \leq |f(x)-f(x_0)| + |g(x)-g(x_0)| < \varepsilon/2 + \varepsilon/2 = \varepsilon,\end{aligned}$$

што је и требало да се покаже. $\square$

Пример 6. Користећи претходне примере, покажимо да је сваки полином непрекидна функција.

Приметимо да ако су функције $f : E \to \mathbf{R}$ и $g : E \to \mathbf{R}$, где је $E \subseteq \mathbf{R}$, непрекидне, онда је и збир и производ тих функција такође непрекидна функција, јер је $f(x)+g(x) = (+\circ h)(x)$ и $f(x)\,g(x) = (\cdot \circ h)(x)$, где је h функција из претходног примера. Применом математичке индукције добијамо да аналогно тврђење важи и за n таквих функција. Али тада непрекидност полинома следи из непрекидности идентичке функције $\mathrm{id}_{\mathbf{R}}(x) = x$ и константне функције (непрекидност ових функција следи директно из дефиниције). $\square$

Веома важну класу непрекидних функција чине елементарне функције, које су непрекидне у свакој тачки у којој су дефинисане.

Пример 7. Покажимо да је функција $f(x) = \cos x$ свуда непрекидна функција. Узмимо произвољно $x_0 \in \mathbf{R}$. Треба показати да је

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists \delta > 0)(\forall x \in \mathbf{R})\ |x - x_0| < \delta \Rightarrow |\cos x - \cos x_0| < \varepsilon.$$

Узмимо произвољно $\varepsilon > 0$. Тада можемо узети да је $\delta = \varepsilon$, јер је

$$|\cos x - \cos x_0| = \left| -2 \sin \frac{x + x_0}{2} \sin \frac{x - x_0}{2} \right| \leq 2\, \frac{|x - x_0|}{2} = |x - x_0| < \varepsilon. \square$$

Теорема 4. *Функција $f : X \to Y$ је непрекидна у тачки x_0 ако и само ако за сваки низ (x_n) у X који конвергира ка x_0 важи да низ слика $(f(x_n))$ у Y конвергира ка $f(x_0)$.*

Доказ. Претпоставимо да је функција $f(x)$ непрекидна у тачки x_0, и нека низ (x_n) конвергира ка x_0. Покажимо тада да је $(f(x_n)) \to f(x_0)$, тј. покажимо да важи формула

$$(\forall \varepsilon > 0)(\exists n_0 \in \mathbf{N})(\forall n \in \mathbf{N})\ n \geq n_0 \Rightarrow d_Y(f(x_0), f(x_n))) < \varepsilon.$$

Узмимо произвољно $\varepsilon > 0$. Тада из непрекидности функције $f(x)$ у тачки x_0 следи да за дато ε постоји $\delta > 0$ такво да је $f(U(x_0, \delta)) \subseteq U(f(x_0), \varepsilon)$. Али како $(x_n) \to x_0$, то за изабрано δ постоји n_0 такво да је за свако $n \geq n_0$ задовољено $x_n \in U(x_0, \delta)$, па је $f(x_n) \in U(f(x_0), \varepsilon)$, за свако $n \geq n_0$, што је и требало показати.

Претпоставимо сада да за сваки низ (x_n) у X који конвергира ка x_0 важи да низ слика $(f(x_n))$ у Y конвергира ка $f(x_0)$, и да функција $f(x)$ није непрекидна у тачки x_0. Како функција $f(x)$ није непрекидна у тачки x_0, то постоји $\varepsilon_0 > 0$ такво да за свако $n \in \mathbf{N}$ постоји $y_n \in U(x_0, 1/n)$ за које важи $f(y_n) \notin U(f(x_0), \varepsilon_0)$. Из последње релације следи да низ $(f(y_n))$ не конвергира ка $f(x_0)$. С друге стране није тешко приметити да низ $(y_n) \to x_0$, па по претпоставци важи да $(f(y_n)) \to f(x_0)$. Из добијене контрадикције следи да је функција $f(x)$ непрекидна у тачки x_0. $\square$

За услов из дефиниције непрекидности кажемо да је *услов непрекидности изражен на "ε-δ" језику*. Ако функција задовољава услов из претходне теореме, који је еквивалентан услову непрекидности, онда се често каже да је она *непрекидна по Хајнеу*. Претходна теорема даје нам за право да узмемо било који од ова два услова за дефиницију непрекидности.

Кажемо да функција $f\colon X \to \mathbf{R}$ *достиже своју највећу доњу* [*најмању горњу*] *границу*, ако постоји $\alpha = \inf_X f = \inf\{f(x) \,|\, x \in X\}$ [$\beta = \sup_X f = \sup\{f(x) \,|\, x \in X\}$] и постоји $x_0 \in X$ такво да је $f(x_0) = \alpha$ [$f(x_0) = \beta$] (таквих тачака као што је x_0 може бити више). Другим речима постоје $\alpha = \min_X f = \min\{f(x) \,|\, x \in X\}$ [$\beta = \max_X f = \max\{f(x) \,|\, x \in X\}$], па краће кажемо да функција f *има минимум* [*максимум*] на X, или да функција f *достиже свој минимум* [*максимум*] на X.

Све функције, о којима је надаље реч у овом поглављу, биће реалне функције реалне променљиве. Покажимо за овакве функције неколико веома важних ставова.

Теорема 5. [Вајерштрас] *Свака непрекидна на затвореном интервалу функција има на њему максимум* [*минимум*].

Доказ. Покажимо да непрекидна функција f на затвореном интервалу $[a, b]$ има на њему максимум (слично се показује да она има на њему минимум). Нека је $A = f([a, b])$. Ако је A коначно, онда је $\sup A = \max A \in A$, и тврђење је, очигледно испуњено. Стога можемо претпоставити да је A бесконачан скуп.

Ако скуп A није ограничен одозго, онда узмимо произвољно $y_1 \in A$. Затим нека је $y_2 \in A$, такво да је $y_2 > \max\{y_1, 2\}$, па $y_3 \in A$ такво, да је $y_3 > \max\{y_2, 3\}$ итд. Настављајући тако добићемо строго растући низ (y_n) који у ширем смислу конвергира ка $+\infty$. За свако y_i изаберимо једно x_i такво да је $y_i = f(x_i)$. Низ (x_n) је ограничен, па по Болцано-Вајерштрасовој теореми има конвергентни подниз (x_{n_k}); нека је x_0 тачка којој конвергира тај подниз. Како је функција $f(x)$ непрекидна, то из теореме 4 следи да $(y_{n_k}) \to f(x_0)$. С друге стране, подниз (y_{n_k}) није конвергентан, јер као подниз низа који у ширем смислу конвергира ка $+\infty$, такође, у ширем смислу конвергира ка $+\infty$. Из добијене контрадикције следи да је скуп A ограничено одозго.

Дакле, A је ограничен одозго, па постоји $c = \sup A$. Треба показати да је $c \in A$, па стога претпоставимо да то није тачно, тј. нека је $c \notin A$. Узмимо произвољно $y_1 \in A$ такво да је $y_1 > c - 1/2$. Такво y_1 постоји, јер број $c - 1/2$ није горња граница за скуп A. Пошто је $y_1 < c$, тачка $y_1 + (c - y_1)/2$ није горња граница скупа A, па постоји $y_2 \in A$ такво да је $y_1 + (c - y_1)/2 < y_2$. Како је $y_2 < c$, тачка $y_2 + (c - y_2)/2$ није горња граница скупа A, па постоји $y_3 \in A$ такво да је $y_2 + (c - y_2)/2 < y_3$ итд. Настављајући тако, добијамо строго растући низ (y_n). За свако n важи $|c - y_n| < 1/2^n$. Наиме за $n = 1$ ова релација, очигледно, важи. Претпоставимо да важи за неко n и покажимо да онда важи за $n + 1$. Имамо

$$|c - y_{n+1}| < |c - y_n - (c - y_n)/2| = |c - y_n|/2 < 2^{-n}/2 = 1/2^{n+1}.$$

А сада пошто је $y_1 < y_2 < y_3 < \dots$, следи да $(y_n) \to c$. Сада за свако y_i изаберимо једно x_i такво да је $y_i = f(x_i)$. Низ (x_n) је ограничен, па по Болцано-Вајерштрасовој теореми има конвергентни подниз (x_{n_k}). Нека тај подниз конвергира ка x_0. Како је функција $f(x)$ непрекидна, то из теореме 4 следи да $(y_{n_k}) \to f(x_0)$. Такође, из $(y_n) \to c$ следи $(y_{n_k}) \to c$. Дакле, добијамо да је $f(x_0) = c$. $\square$

Теорема 6. [Болцано-Коши] *Ако је функција f непрекидна на затвореном интервалу $[a, b]$, $A = f(a)$ и $B = f(b)$, онда за свако C између A и B постоји $\xi \in [a, b]$ такво да је $f(\xi) = C$.*

Доказ. Без ограничења општости можемо претпоставити да је $A < C < B$. Означимо $[a_1, b_1] = [a, b]$ и узмимо тачку $z_1 = (a_1 + b_1)/2$. Ако је $f(z_1) = C$, узмимо $C = z_1$ и теорема је показана. Ако је $C < f(z_1)$, онда нека је $[a_2, b_2] = [a_1, z_1]$, а ако је $f(z_1) < C$, онда нека је $[a_2, b_2] = [z_1, b_1]$. Узмимо сада тачку $z_2 = (a_2 + b_2)/2$. Ако је $f(z_2) = C$, узмимо $C = z_2$ и теорема је показана. Ако је $C < f(z_2)$, онда нека је $[a_3, b_3] = [a_2, z_2]$, а ако је $f(z_2) < C$, онда нека је $[a_3, b_3] = [z_2, b_2]$. Наставимо ову процедуру. Ако ни за једно n није задовољено $f(z_n) = C$, ми добијамо бесконачни низ

$$[a_1, b_1] \subseteq [a_2, b_2] \subseteq [a_3, b_3] \subseteq \dots$$

уметнутих одсечака и притом је увек $f(a_n) \leq C \leq f(b_n)$. Дужина ових одсечака опада ка 0, па из Канторовог принципа уметнутих одсечака следи да је

$$\bigcap_{i=1}^{\infty} [a_i, b_i] = \xi,$$

где је $\xi = \lim_{n\to\infty} a_n = \lim_{n\to\infty} b_n$. Али функција f је непрекидна, па је

$$f(\xi) = \lim_{n\to\infty} f(a_n) = \lim_{n\to\infty} f(b_n).$$

Такође, из последице 6.2 следи да је

$$\lim_{n\to\infty} f(a_n) \le C \le \lim_{n\to\infty} f(b_n), \quad \text{односно} \quad f(\xi) \le C \le f(\xi),$$

па, напокон, добијамо $f(\xi) = C$. $\square$

Услови непрекидности функције и затворености интервала на коме се она посматра су од суштинског значаја за важење Вајерштрасове теореме. Наиме, функција $f(x) = x - [x]$ је на интервалу $[0,1)$ непрекидна, а на интервалу $[0,1]$ није непрекидна, али на овим интервалима не достиже своју најмању горњу границу (која је у оба случаја једнака 1).

Услов непрекидности функције је, такође, од суштинског значаја за важење Болцано-Кошијеве теореме. На пример, функција $f(x) = \operatorname{sgn} x$ на интервалу $[0,1]$ не узима вредност $1/2$ која је између $0 = \operatorname{sgn} 0$ и $1 = \operatorname{sgn} 1$.

Последица 3. *Ако је функција f непрекидна на интервалу $[a,b]$ и на његовим крајевима узима вредности разних знакова, онда је $f(\xi) = 0$ за неко $\xi \in (a,b)$.*

Пример 8. Посматрајмо квадратни трином $f(x) = ax^2 + bx + c$ ($a,b,c \in \mathbf{R}$; $a \ne 0$). Покажимо да ако је $5a + 3b + 2c = 0$, онда су све нуле од $f(x)$ реалне.

Довољно је показати да $f(x)$ има барем једну реалну нулу. Видели смо раније да су сви полиноми непрекидне функције, па је и $f(x)$ таква функција. Приметимо да је $f(1) + f(2) = 5a + 3b + 2c = 0$. Ако је $f(1) = 0$ или $f(2) = 0$, онда наш квадратни трином има реалне нуле. Значи, можемо претпоставити да је $f(1) \ne 0$ и $f(2) \ne 0$. Али тада из $f(1) + f(2) = 0$ следи да је $f(1)f(2) < 0$, па из претходне последице Болцано-Кошијеве теореме добијамо да $f(x)$ има обавезно једну реалну нулу на интервалу $(1,2)$. $\square$

Последица 4. *Ако је функција f непрекидна на интервалу $[a,b]$, онда је она на њему ограничена и $f([a,b]) = [m,M]$, где је $m = \inf_{[a,b]} f$ и $M = \sup_{[a,b]} f$.*

Доказ. Ограниченост функције f на $[a,b]$ следи директно из Вајерштрасове теореме. Такође, из Вајерштрасове теореме следи да постоје a_1 и b_1 из $[a,b]$ такви да је $f(a_1) = m$ и $f(b_1) = M$. Без ограничења општости можемо претпоставити да је $a_1 < b_1$. Тада из Болцано-Кошијеве теореме добијамо да за свако c, $m < c < M$, постоји $x \in (a_1, b_1)$такво да је $c = f(x)$, па је заиста $f([a,b]) = [m,M]$. $\square$

За реалне функције реалне променљиве уопштимо појам инверзне функције. Нека је $f : X \to \mathbf{R}$, $X \subseteq \mathbf{R}$, инјективна реална функција реалне променљиве, и нека је $Y = f(X)$. Функцију из Y у $\mathbf{R}$, која $f(x)$ слика у x за свако $x \in X$, а која очигледно постоји, зовемо *инверзном функцијом* функције f и означавамо је са f^{-1}. Покажимо сада једну теорему за строго монотоне реалне функције реалне промењиве.

Лема 1. *Ако функција* $f: X \to \mathbf{R}$, $X \subseteq \mathbf{R}$, *строго расте* [*опада*] *на* X, *онда постоји њена инверзна функција* f^{-1} *и она строго расте* [*опада*] *на* $Y = f(X)$.

Доказ. Фунција f^{-1} постоји, јер је функција $f': X \to Y$, где је $f'(x) = f(x)$ за свако $x \in X$, бијекција. Посматрајмо случај када је $f(x)$ строго растућа функција (аналогно се разматра и случај строго опадајуће функције). Треба показати да је функција $f^{-1}: Y \to \mathbf{R}$ строго растућа. Узмимо произвољно $y_1, y_2 \in Y$ и нека је $y_1 < y_2$. Нека су $x_1, x_2 \in X$ такви да је $f(x_1) = y_1$ и $f(x_2) = y_2$. Тада је $x_1 = f^{-1}(y_1)$ и $x_2 = f^{-1}(y_2)$. Ако претпоставимо да је $x_2 \leq x_1$, онда из чињенице да је $f(x)$ строго растућа имамо да је $y_2 = f(x_2) \leq y_1 = f(x_1)$, што је немогуће. Дакле, имамо да је

$$f^{-1}(y_1) = x_1 < x_2 = f^{-1}(y_2),$$

што је и требало да се покаже. □

Теорема 7. *Ако функција* $f: [a, b] \to \mathbf{R}$ *строго расте* [*опада*] *и непрекидна је на* $[a, b]$, *тада функција* f^{-1} *строго расте* [*опада*] *и непрекидна је на интервалу* $[f(a), f(b)]$ $[f(b), f(a)]$.

Доказ. Размотримо случај када функција $f: [a, b] \to \mathbf{R}$ строго расте. Из последице 4 и леме 1 следи да треба показати још само да је функција $f^{-1}: [f(a), f(b)] \to \mathbf{R}$ непрекидна. Узмимо произвољну унутрашњу тачку y_0 интервала $[f(a), f(b)]$ (случај када је $y_0 = f(a)$ или $y_0 = f(b)$ разматрамо слично). Тада је и тачка $x_0 = f^{-1}(y_0)$ унутрашња тачка интервала $[a, b]$. Узмимо произвољно $\varepsilon > 0$. Без ограничења општости можемо претпоставити да за изабрано ε важи $(x_0 - \varepsilon, x_0 + \varepsilon) \subset [a, b]$. Тада је

$$f(a) \leq f(x_0 - \varepsilon) < y_0 = f(x_0) < f(x_0 + \varepsilon) \leq f(b),$$

па постоји δ-околина тачке y_0 за коју важи да је

$$(y_0 - \delta, y_0 + \delta) \subseteq (f(x_0 - \varepsilon), f(x_0 + \varepsilon)).$$

Из последњег следи да је

$$f^{-1}[(y_0-\delta, y_0+\delta)] \subseteq (x_0-\varepsilon, x_0+\varepsilon),$$

па је функција f^{-1} непрекидна у тачки y_0. $\square$

1.5. Униформна непрекидност

Функција $f\colon X \to Y$ је *униформно непрекидна* ако је

$$(\forall\varepsilon>0)(\exists\delta>0)(\forall x\in X)(\forall x'\in X)\ d_X(x,x')<\delta \Rightarrow d_Y(f(x),f(x'))<\varepsilon.$$

Подсетимо се да је функција $f\colon X \to Y$ непрекидна, ако је непрекидна у свакој тачки x из X, тј. ако важи формула

$$(\forall x\in X)(\forall\varepsilon>0)(\exists\delta>0)(\forall x'\in X)\ d_X(x,x')<\delta \Rightarrow d_Y(f(x),f(x'))<\varepsilon,$$

која се из претходне формуле добија тако што се трећи по реду квантификатор пребаци на прво место. Упоређујући последње две формуле сада није тешко доћи до следећег закључка.

Теорема 8. *Ако је функција униформно непрекидна, онда је она и непрекидна.*

Приметимо да се последње две формуле доста разликују, јер у првој од њих δ зависи само од ε, а у другој и од ε и од x. Ова разлика је суштинска и за последицу има да тврђење обрнуто тврђењу теореме 8 не важи, тј. из непрекидности не следи униформна непрекидност. Да је то заиста тако показује следећи пример.

Пример 9. Посматрајмо функцију $f\colon \mathbf{R}\backslash\{0\} \to \mathbf{R}$, $f(x)=1/x$. Узмимо низ $x_n = 1/n$. Како $(1/n)\to 0$, то је низ $(1/n)$ Кошијев, па важи

$$(\forall\delta>0)(\exists n_0\in\mathbf{N})(\forall m,n\in\mathbf{N})\ m,n\geq n_0 \Rightarrow \left|\frac{1}{m}-\frac{1}{n}\right|<\delta. \tag{1}$$

Покажимо да функција f није униформно непрекидна, тј. да је формула

$$(\exists\varepsilon>0)(\forall\delta>0)(\exists x,x'\in X)\ d_X(x,x')<\delta \wedge d_Y(f(x),f(x'))\geq\varepsilon$$

тачна. Покажимо да је она тачна за $\varepsilon = 1$. Узмимо произвољно $\delta > 0$. Тада из (1) следи да постоје m и n, $m \neq n$, тако да за вредности $x_1 = 1/m$ и $x_2 = 1/n$ важи $|x_1 - x_2| = \left|\frac{1}{m} - \frac{1}{n}\right| < \delta$ и $|f(x_1) - f(x_2)| = |m - n| \geq 1$. □

За функцију $f : X \to Y$ кажемо да је *униформно непрекидна на скупу* E, где је $E \subseteq X$, ако је рестрикција $f|_E$ функције f на скуп E униформно непрекидна.

Подскуп A метричког простора X је *компактан* ако се из сваког низа у A може издвојити подниз који конвергира у A, тј. конвергира ка некој тачки из A. Следећа теорема даје важан критеријум за утврђивање компактности скупова у простору $\mathbf{R}^n$.

Теорема 9. *Скуп F у простору $\mathbf{R}^n$ је компактан акко је ограничен и затворен у њему.*

Доказ. Претпоставимо да је F компактан и неограничен у $\mathbf{R}^n$. Узмимо произвољно $x_0 \in \mathbf{R}^n$. Како је скуп F неограничен, то је $F \backslash U(x_0, n)$ непразан скуп за свако $n \in \mathbf{N}$. За свако $n \in \mathbf{N}$ изаберимо $x_n \in F \backslash U(x_0, n)$. Низ (x_n) лежи у компактном скупу F, па постоји тачка нагомилавања $y_0 \in F$ овог низа. Очигледно да за довољно велико n_0 важи $y_0 \in U(x_0, n_0)$, па у околини $U(x_0, n_0)$ лежи бесконачно много чланова низа (x_n), што је немогуће. Из добијене контрадикције следи да ако је F компактан, онда је он ограничен.

Претпоставимо сада да је F компактан и није затворен у $\mathbf{R}^n$. Али тада скуп $\mathbf{R}^n \backslash F$ није отворен, па постоји тачка $x_0 \in \mathbf{R}^n \backslash F$, таква, да је $U(x_0, 1/n) \cap F \neq \emptyset$ за свако $n \in \mathbf{N}$. За свако $n \in \mathbf{N}$ изаберимо $x_n \in U(x_0, 1/n) \cap F$. Низ (x_n) конвергира ка тачки x_0, па је она његова јединствена тачка нагомилавања. Ово је немогуће, јер је $x_0 \in \mathbf{R}^n \backslash F$, а F је компактан. Из добијене контрадикције следи да из компактности следи затвореност скупа.

Покажимо сада да из услова да је F затворен и ограничен следи да је компактан. Узмимо произвољан низ (x_n) из F. Како је F ограничен, то је и низ (x_n) ограничен, па из теореме 23 глава 6, следи да има конвергентан подниз. Нека тај подниз конвергира ка тачки x_0. Тачка x_0 је тачка нагомилавања узетог низа и она (види теорему 4 из главе 6) припада скупу F. Дакле скуп F је компактан. □

Покажимо неколико тврђења која се односе на компактне скупове у метричком простору.

Теорема 10. *Ако је функција $f\colon E \to Y$ подскупа E метричког простора (X, d_X) у метрички простор (Y, d_y) непрекидна и скуп E је компактан у X, тада је и скуп $f(E)$ компактан у Y.*

Доказ. Узмимо произвољан низ (y_n) из $f(E)$. Уочимо $x_n \in f^{-1}(y_n)$ за свако $n \in \mathbf{N}$. Низ (x_n) лежи у компактном скупу E, па има тачку нагомилавања $x_0 \in E$. Нека је $y_0 = f(x_0) \in f(E)$. Покажимо да је y_0 тачка нагомилавања за (y_n). Треба показати да важи формула

$$(\forall \varepsilon > 0)(\forall n \in \mathbf{N})(\exists n' \in \mathbf{N})\, n' > n \wedge d_Y(y_0, y_{n'}) < \varepsilon.$$

Узмимо произвољне $\varepsilon_0 > 0$ и $n_0 \in \mathbf{N}$. Из непрекидности функције f следи да постоји $\delta_0 > 0$ тако да важи

$$f[U(x_0, \delta_0)] \subseteq U(y_0, \varepsilon_0).$$

Како је x_0 тачка нагомилавања за (x_n), то постоји $n_0' > n_0$ тако да је $x_{n_0'} \in U(x_0, \delta_0)$. Одавде добијамо да $y_{n_0'} = f(x_{n_0'}) \in U(y_0, \varepsilon_0)$. □

Теорема 11. [Вајерштрасова теорема] *Ако је функција $f : E \to \mathbf{R}$ непрекидна реална функција компактног подскупа E метричког простора X, тада f достиже свој максимум и минимум.*

Доказ. Из теореме 10 следи да је $f(E)$ компактан у $\mathbf{R}$. Сада из теореме 9 следи да је $f(E)$ ограничен и затворен, па из теореме 10 из главе 5 следи да постоје $y_{\min} = \min f(E)$ и $y_{\max} = \max f(E)$. Дакле, постоје елементи $x_{\min}$ и $x_{\max}$ из E такви да је $f(x_{\min}) = y_{\min}$ и $f(x_{\max}) = y_{\max}$. □

Следећа теорема тврди да ипак под неким "лепим" условима важи обрат теореме 8.

Теорема 12. [Кантор] *Ако је функција f непрекидна на компактном подскупу E метричког простора X, онда је она и униформно непрекидна на E.*

Доказ. Претпоставимо да то није тачно, тј. постоји функција $f\colon E \to Y$, где је E компактно, за коју важи да постоји $\varepsilon_0 > 0$ тако да се за свако $\delta > 0$ могу наћи тачке $x'_\delta, x''_\delta \in E$ такве да је $d_X(x'_\delta, x''_\delta) < \delta$, а да је при томе $d_X(f(x'_\delta), f(x''_\delta)) \geq \varepsilon_0$. Уочимо низове $x'_n = x'_{\delta_n}$ и $x''_n = x''_{\delta_n}$, где је $\delta_n = 1/n$ за свако $n \in \mathbf{N}$. Тада из компактности скупа E следи да постоје поднизови (x'_{n_k}) и (x''_{n_k}) редом низова (x'_n) и (x''_n) који конвергирају редом ка тачкама ξ и ξ' из E. Али како за свако k важи $d_X(x'_{n_k}, x''_{n_k})) < 1/n_k$, то је $\xi = \xi'$. Из непрекидности функције f имамо да је $(f(x'_{n_k})) \to f(\xi)$ и $(f(x''_{n_k})) \to f(\xi)$, а одавде следи да за вредност $\varepsilon_0/2$ постоји k_0 такво да за свако $k \geq k_0$ важи да је $d_Y(f(\xi), f(x'_{n_k})) < \varepsilon_0/2$ и $d_Y(f(\xi), f(x''_{n_k})) < \varepsilon_0/2$, па је $d_Y(f(x'_{n_k}), f(x''_{n_k})) < \varepsilon_0$, што је у контрадикцији са претпоставком. $\square$

Теорема 13. *Ако је функција* $f : [a, b] \to \mathbf{R}$ *непрекидна на* $[a, b]$, *онда је она униформно непрекидна на* $[a, b]$.

Доказ. Интервал $[a, b]$ је затворен и ограничен у $\mathbf{R}$, па је компактан (види теорему 9). Сада из претходне теореме следи наше тврђење. $\square$